

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ

Iwan Monołatij,

Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach
(filia Piotrków Trybunalski), Polska

INTERESY NARODOWE I GEOPOLITYCZNE W INTERPRETACJACH WSPÓŁCZESNYCH

Czym jest «interes narodowy» a «interes geopolityczny»? Te istotne pytanie wymaga zarówno pogłębionych merytorycznych odpowiedzi, ale także właściwej formalnej definicji samego interesu narodowego i geopolitycznego – terminów, który choć często używanych i intuicyjnie zrozumianych, pozostają jednak używane w sposób niejasny, a czasem też – budząc negatywne skojarzenia – jest odrzucany.

Interes narodowy z punktu widzenia obiektywnego jest koniecznym elementem systemu wartości narodowej, niezbędnym dla zaspokojenia potrzeb narodu. Z punktu widzenia subiektywnego jest on elementem zmiennym, zależnym od okoliczności zewnętrznych i wewnętrznych. Rozważając kwestie interesu narodowego należy zwrócić uwagę na dwie jego funkcje. Po pierwsze, stała obecność problemu w debacie politycznej, która jest określona przez fakt, że nacja, zorganizowana w państwo, działają jako subiektywny aktor na arenie międzynarodowej. Po drugie, ze względu na subiektywne interesy aktorów politycznych które są wykorzystywane w podwójnym znaczeniu nacji jako koncepcji znaczącego tworzenia państwa, która odnosi się do interesów narodowych¹.

Należy zauważyć, że pełne znaczenie pojęcia «interes narodowy» w nauce ukraińskiej różni się ujęcia zachodniego. Wynika to z cech stylistycznych języka angielskiego, francuskiego oraz niemieckiego i tłumaczenie na język ukraiński (również rosyjski). Rzeczywiście występowanie terminu «interes narodowy», a także teorii geopolityki, badacze ukraińscy zawdzięczają zachodniej myśli politologicznej. Jego znaczenie wypełnia krajowe naukowe podłoże tego pojęcia i może prowadzić do dyskusji w celu poszukiwania nowej interpretacji obu terminów². Adaptacja do nauki ukraińskiej ukraińskiej tych pojęć i ich zrozumienie są ważne, ponieważ określają one przedmiotem stosunków międzynarodowych i wypełniają treść imprez międzynarodowych.

1 G. Preda, *Geopolitica suport de curs*, Bucuresti 2007, s. 62; N. Singh, *Fundamental concepts of International Politics*, Binding 2002, s. 435-457.

2 P. Zhuk, N. Mazur, R. Solomonjuk, R. Turchak, *Etnopolitichna karta svitu XXI stolittja: metodichnyj i predmetnyj komentari*, Tarnopol 2000, s. 3-4.

Cechy stylistyczne możemy zilustrować za pomocą tłumaczenia z języków angielskiego, niemieckiego i francuskiego na język ukraiński lub rosyjski. Tak więc słowo «nation» tłumaczone jest jako «nacja», «ludzie», «państwo», a w tłumaczeniu angielskim dołączone jeszcze do słowa «narodowość». W tłumaczeniu słowa «нація» (po ukraińsku) i «народ» (po rosyjsku) w językach niemieckim, francuskim, angielskim słowo «państwo» nie jest używane³. W tej sytuacji konieczna jest interpretacja pojęcia «interes narodowy» w ukraińskich i polskich środowiskach naukowych.

Zastanowmy się, jak są interpretowane pojęcie «interes narodowy» przez niektórych ukraińskich naukowców i prawników. Tradycyjnie istnieją trzy główne obszary zrozumienia interesów narodowych.

W *pierwszym* obszarze pojęcie «interesu narodowego» pochodzi od pojęcia «ludzie», «naród»; dlatego w ramach interesów narodowych należy rozumieć prymat interesów ludzi jako przedmiot działania we wszystkich sferach ludzkiej egzystencji nad interesem państwa.

Ich początkowy trend zawarty został w tzw. kierunku ludowym XIX w., w działalności Bractwa im. Cyryla i Metodego, szkoły ukraińskich historyków Wł. Antonowicza i M. Hruszewskiego i ich zwolenników. Ten trend można odnaleźć w pracach R. Laszchenki, F. Wowka, I. Franka, Je. Malaniuka. W następujących obszarach utworzyły się pierwsze partie polityczne na Ukrainie, które w w swej działalności określały ochronę interesów narodowych Ukraińców w dobie carskiej, podczas ruchu rewolucyjnego, w okresie niepodległości Ukrainy. Orientacja ta znajduje odzwierciedlenie w państwowej Ustawie Ukrainy «O zasadach bezpieczeństwa narodowego Ukrainy» z dnia 19 czerwca 2003 r. (Nr. 964-IV)⁴ w określaniu interesów narodowych.

3 Zob.: O. Shabluj, *Geopolityka: osnovni ponyattja, komponenty ta struktura*, «Ukrajinskij geograficzny zhurnal», Kijów 1998, Nr. 3, s. 8-11; A. Zdravomyslow, *Nacionalnye interesy i nacionalnaya ideya*, «Sociologiya rossijskogo krizisa», Moskwa 1999, s.142-187.

4 *Zakon Ukrainy «Pro osnovy nacional'noji bezpeky Ukrainy»*, «Vidomosti Verhovnoji Rady Ukrainy», Kijów 2003, Nr. 39, poz. 351, <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/964-15>, inf. z 4 IV 2012 r.

W obszarze *drugim* pojęcie «interes narodowy» jest używane z punktu widzenia identyfikacji pojęcia «państwo» i «naród» i jest przedmiotem działania ludzi. Odgrywa rolę obiektu, z którym on działa (zarządzać, prowadzić do celu, itp.). Początki tego trendu znajdują się w autorytarnych tradycjach państwa rosyjskiego (najpierw – monarchii absolutnej, później – totalitarne-go państwa radzieckiego, a wreszcie – w Federacji Rosyjskiej). Ten trend można odnaleźć w pismach sowieckich naukowców i ich zwolenników, prawicowych i radykalnych sił politycznych w Rosji i niektórych ukraińskich naukowców, którzy skupiają się na wzorach rosyjskich towarzyszy. Przykładowo, A. Rogozin, F. Medwid', M. Hołowatyj, O. Antoniuk czasami utożsamiają interesy narodowe z interesami państwa, czasami używają terminu «narodowo-krajowe» czy «krajowe (narodowe)» interesy.

W *trzecim* obszarze interesy narodowe są traktowane jako integralny wyraz interesów wszystkich członków społeczeństwa, realizowany poprzez system polityczny, więc są traktowane jako jedna ze stron będących społeczeństwem, która jest pochodną systemu politycznego. Ten trend nie ogranicza pojęcia «interesy narodowe» niektórymi szczegółami nauk społecznych, ale raczej definiuje interesy narodowe jako podstawę wszystkich elementów systemu politycznego.

Na Ukrainie pojęcie «interesy narodowe» może być stosowane do *państwa* jak podstawowy element systemu politycznego; jako przedstawiciela narodu państwowego; jako przedstawiciela całej populacji (nacji), wszystkich osób posiadające obywatelstwo państwa i mieszkających na tym obszarze¹.

W *wąskim znaczeniu* tego pojęcia interes narodowy postrzegany jest jako system działań przetrwania państwa; jako system w celu zachowania integralności terytorialnej państwa, podstawowych instytucji rządu, niezależności politycznej, istniejącego modelu ekonomicznego, kulturowej tożsamości narodowej, oprogramowania rozwoju gospodarczego oraz dobrobytu, wspierania optymalnej równowagę demograficznej i jakości życia w społeczeństwie.

W *szerokim sensie* interes narodowy wpływa na liczbę dodatkowych stref działalności – ochronę życia i mienia swoich obywateli za granicą, zabezpieczenie gospodarki narodowej, wspieranie dostępu krajowych produktów na rynkach zagranicznych i zapewnienia im surowców z zagranicy.

Teraz powszechnymi definicjami interesu narodowego są następujące:

- interes narodowy odzwierciedla faktyczny stan państwowych przepisów, które realizuje w swojej polityce wewnętrznej i zagranicznej;

- interes narodowy – suma aspiracyjnych (tzn. wynikających z prób) i operacyjnych (np. związanych z

1 V. Veremchuk, *Sut', struktura ta oznaky nacional'nogo interesu*, «Visnyk Lvivs'kogo universytetu. Serija: Mizhnarodni vidnosyny», Lwów 2006, Nr. 18, s. 37-44.

rzeczywistym działalnościami) potrzeb społeczeństwa i związanych z systemami wartości;

- interes narodowy jest zintegrowanym indeksem (wynikowy wektor) niezwykle ważnych interesów i potrzeb jednostki, państwa i społeczeństwa w ogóle, który powstaje podczas konfrontacji z obiektywnych potrzeb².

Podsumowując przedstawione spostrzeżenia i uwagi, można sformułować wniosek, że *interes narodowy* – jest to istotna potrzeba społeczeństwa, która powstała ze swoich narodowych wartości i aspiracji, wyrażona w oficjalnych dokumentach państwowych i ma na celu osiągnięcie lub wsparcie dla samozachowania, godnego sposobu życia, stopniowego rozwoju poprzez instytucje państwowe.

Pojęcie «interes narodowy» ma kilka aspektów: geopolityczny, ideologiczny i wewnętrzno-polityczny.

Geopolityczny – zachowanie suwerenności i integralności terytorialnej, miejsca i roli w przestrzeni geopolitycznej, rozprzestrzeniania swoich wpływów przez polityczne, gospodarcze, wojskowe, informacyjne, językowe, kulturowe i inne rodzaje ekspansji humanitarne, oprogramowania równowagi sił przez międzynarodowe polityczne, militarno-polityczne, prawne, gospodarcze i humanitarne instytucje. W różnych państwach narodowych aspekt geopolityczny jest innym.

Ideologiczny – przedstawia uzasadnienie różnych wersji ideologicznych, interpretacji treści tych interesów. Interesy narodowe mogą być traktowane przez ideologię izolacjonizmu, planetaryzmu, solidarności, liberalnego internacjonalizmu lub przeżycia.

Wewnętrzno-polityczny – wynosi zapewnienie stabilności politycznej i utrzymywania władzy sił rządzących lub w podnoszeniu poziomu życia większości społeczeństwa.

Natomiast w Polsce interes narodowy wyrażany jest w polityce państwa i nie ma między nimi istotnych sprzeczności.

Według Z. Najdera, przyjęło się w Polsce mówić o interesie państwowym wyłącznie w kontekście zagranicznym, tymczasem podstawowym polem realizacji interesu państwa jest sam jego własny obszar. Do interesu narodowego należą pytania o poziomie oświaty, modelu gospodarczym, kształcie środowiska naturalnego, rolę związków zawodowych, stosunek do mniejszości narodowych, koncepcję własnej tradycji, organizację obrony cywilnej. Również tożsamość kulturowa lub narodowa obywateli należy do czynników, wyznaczających interes narodowy³. Zławszcza St. Gomułka zauważa, że interes narodowy

2 O. Goncharenko, *Priorytety ta zasady formuvannja integral'noji strategii nacional'noji bezpeky na perspektyvu*, «Strategichna panorama», Kijów 1998, Nr.1-2, s. 34-51.

3 Z. Najder, *Jakie kryteria, formalne i treściowe, powinny spełniać wypowiedzi na temat interesu narodowego?*, [w:] «Interes narodowy Polski w obliczu integracji z EU: Seminarium Instytutu Spraw Publicznych», Warszawa 2000, s. 9-10.

(państwowy) polegał w przeszłości i będzie polegał nadal na tworzeniu warunków, w kraju i międzynarodowych, sprzyjających w możliwe maksymalnym stopniu rozwojowi w dłuższym okresie czasu wartości kulturalnych i materialnych zbiorowości ludzi (obywateli) tworzących dany naród (państwo)¹.

Jak piszę St. Gomulka «...Interes narodowy Polski to interes nadzędny polskiej wspólnoty ludzkiej, a więc wspólnoty ludzi, których łączą za sobą język, kultura czy miejsce zamieszkania, zwykle wszystkie te elementy równocześnie. Polacy mogą nie wiedzieć na czym polega ich interes narodowy lub mogą się różnić w określaniu działań, które temu interesowi mogą służyć. Ale punktem wyjścia do poszukiwania tych działań powinna być troska o interes wspólny i wielopokoleniowy ludzi uznających się za Polaków lub będących obywatelami czy mieszkańcami Polski»². Ten autor podkreśla, że obok takiego interesu wspólnego istnieją też interesy indywidualne czy grupowe w ramach polskiej społeczności, ale więc kwestie, które wchodzą w obręb tego typu interesów nie należą do pojęcia interesu narodowego.

Według A. Łackiego, interes narodowy obejmuje m.in. trwanie narodu jako zbiorowość (przeciwdziałanie wynaradawianiu i dyskryminacji), dążenie do nieskrępowanego rozwoju osobowego, kulturowego i ekonomicznego (poprzez odpowiednie regulacje prawne), prawo narodu do samostanowienia (posiadanie możliwie jak najszerszej autonomii, a najkorzystniejszej własnego państwa), interesy ekonomiczne, dążenie do monoetniczności w państwie, dążenie do skupienia wszystkich terytoriów zamieszkałych przez dany naród w jednym państwie oraz ekspansje narodu (terytorialną, etniczną i kulturową)³. Dla K. Wóycickiego, pojęcie interesu narodowego nie musi zakładać w żadnym wypadku jakiegось narodowego egoizmu czy też odwołania się do jakiegokolwiek nacjonalizmu. Według tego autora, interes narodowy winien też być pojęty szerzej niż cele bieżącej polityki państwa. Określa on dążenia długofalowe; zrozumiiałe jest też, że każda bieżąca polityka musi być uwikłana w kompromisy i jest uwarunkowana aktualnymi okolicznościami⁴.

Dla T. Chabierzy interesy narodowe (niezmiennie) są takimi: 1) bezpieczeństwo Polski, jej obywateli, sojuszników i partnerów; 2) konkurencyjna, innowacyjna i rosnąca polska gospodarka w otwartym systemie międzynarodowym; 3) poszanowanie dla demokratycz-

nych wartości porządek międzynarodowy oparty na współpracy dla sprostanania globalnym wyzwaniom⁵.

Współczesne interesy narodowe oraz cele strategiczne w dziedzinie bezpieczeństwa zostały sformułowane w «Strategii bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej» z 2007 r. W dokumencie określa się, że współcześnie podstawowe interesy narodowe są niezmiennie i oparte na całościowej koncepcji bezpieczeństwa państwa, uwzględniającej aspekty polityczno-militarne, ekonomiczne, społeczne i ekologiczne. Narodowe interesy wynikają z fundamentalnych i niezmiennych wartości narodowych, a ich realizacja stanowi dla państwa i jego mieszkańców potrzebę nadrzędną. W nawiązaniu do Konstytucji RP wymienia się następujące interesy narodowe: 1) zapewnienie niepodległości, nie-naruszalności terytorialnej, wolności i bezpieczeństwa; 2) poszanowania praw człowieka i obywatela; 3) zachowanie dziedzictwa narodowego; 3) ochrona środowiska naturalnego w warunkach zrównoważonego rozwoju. Współczesne interesy narodowe podzielono na trzy grupy: żywotne, ważne oraz inne istotne. Sam podział, według polskich naukowców, nie jest jednak bliżej uzasadniony, wprowadza jakby gradację ważności interesów, co niekoniecznie wynika z ich definicji opisowych:

1. *Żywotny interes narodowy*: dalsze istnienie oraz umacnianie państwa polskiego, jego narodu i społeczeństwa oraz zapewnienie bezpieczeństwa obywateli. Istnienie Polski, rozumianej jako podmiot składający się z tych elementów, wynika z egzystencjalnych potrzeb zachowania jej tożsamości politycznej jako suwerennego, demokratycznego i sprawnego oraz integralnego terytorialnie państwa, tożsamości narodowej Polaków, rozwijającego się społeczeństwa obywatelskiego oraz bezpieczeństwa obywateli. Żywotny interes narodowy Polski zawiera zatem ogólne i długookresowe cele oraz wartości istotne dla naszego państwa jako instytucji, narodu oraz społeczeństwa i pojedynczych obywateli. Chodzi więc o zapewnienie jak najdłuższego trwania więzi państwowych, narodowych i społecznych. W interesie Polski jest istnienie na arenie międzynarodowej jako państwa suwerennego, o niezagrożonej integralności terytorialnej, spójnej tożsamości, demokratycznym, stabilnym i sprawnie funkcjonującym systemie społeczno-politycznym.

2. *Ważny interes narodowy*: zrównoważony rozwój państwa, narodu i społeczeństwa polskiego, w oparciu o wartości demokratyczne, w warunkach globalizacji i rosnącej konkurencji w świecie. Rozwój ten powinien być kompleksowy i zapewniać ochronę środowiska naturalnego. Powinien dostarczać zasobów i zdolności do zapewnienia istnienia ww. atrybutów

1 St. Gomulka, *Czym jest interes narodowy Polski w obliczu integracji z Unią Europejską?*, [w:] «Interes narodowy Polski w obliczu integracji z EU: Seminarium Instytutu Spraw Publicznych», Warszawa 2000, s. 12.

2 Ibidem, s. 12-13.

3 A. Łacki, *Interes narodowy*, <http://www.endecja.pl/leksykon/definicja/24>, inf. z 20 III 2012.

4 K. Wóycicki, *Polska polityka zagraniczna i interes narodowy Polski*, <http://www.obserwatorkonstytucyjny.pl/debaty/polska-polityka-zagraniczna-i-interes-narodowy-polski/>, inf. z 20 III 2012.

5 T. Chabiera, *Interesy narodowe i cele strategiczne Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa. Propozycja do dyskusji*, <http://www.spbn.gov.pl/download.php?s=4&id=7539>, inf. z 12 III 2012 r.

polskiej państwowości, oraz podnoszenia jakości życia obywateli, których potrzeby i aspiracje stale rosną.

3. *Ważny interes narodowy*: silna pozycja Polski w stabilnym i przyjaznym środowisku międzynarodowym, w którym Polska i Polacy będą się cieszyć poczuciem bezpieczeństwa. Potrzeba ta składa się z dwóch podstawowych części, po pierwsze – wyraża dążenie do utrzymania i zwiększenia gwarancji, że nasze bezpieczeństwo narodowe jest wzmacniane przez sojuszników (z NATO i Unii Europejskiej), a po drugie – zakłada, że stabilizować je będzie partnerska współpraca ze wszystkimi sąsiadami, w tym z Rosją, oraz ze wszystkimi głównymi graczami na arenie międzynarodowej. Silna pozycja międzynarodowa Polski zwiększy jej możliwości umacniania własnego bezpieczeństwa, a także pozwoli na odgrywanie bardziej znaczących ról międzynarodowych¹.

Nadrzędnym celem strategicznym w dziedzinie bezpieczeństwa, za którego realizację odpowiadają organy państwa odpowiedzialne za bezpieczeństwo narodowe, jest i będzie zapewnienie korzystnych warunków dla realizacji wszystkich interesów narodowych. Jego realizacja implikuje osiągnięcie prognozowanych celów strategicznych, których istota sprowadza się do: 1) Wzmocnienia własnego potencjału obronno-ochronnego; 2) Wzmocnienia bezpieczeństwa publicznego; 3) Zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego państwa; 4) Udoskonalenia rozwiązań systemowych dla przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu oraz zagrożeń informacyjnych; 5) Zwiększenia innowacyjności, konkurencyjności i efektywności gospodarki; 6) Ochrony środowiska i zasobów naturalnych; 7) Wprowadzenia efektywnej polityki prorodzinnej oraz wypracowania polityki migracyjnej; 8) Umocnienia solidarności sojuszniczej, pozycji oraz roli Polski w NATO i Unii Europejskiej; 9) Rozwijania bliskiej współpracy ze wszystkimi sąsiadami oraz wspomagania europejskich aspiracji wschodnich sąsiadów; 10) Aktywizowania działań w ramach ugrupowań globalnych, regionalnych i subregionalnych oraz rozwijania współpracy ze wschodzącymi mocarstwami; 11) Aktywnego włączania się w działania na rzecz rozwiązywania konfliktów, kryzysów i problemów globalnych oraz regionalnych².

Jak wskazują W. Pokruszyński, «...bezpieczeństwo narodowe jest naczelną misją narodową całego społeczeństwa i jego organizacji państwowej, polegającą na ciągłej realizacji dwóch głównych celów. Po pierwsze – ochrona i obrona wartości i interesów narodowych przed istniejącymi i potencjalnymi zagrożeniami, to

1 Zajac S., Zięba R., Skrzyp J., Zajac J., Chabiera T., *Zdefiniowanie i priorytyzacja interesów narodowych oraz określenie wpływających z nich możliwych i pożądanych (rekomendowanych) celów strategicznych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa*, <http://www.bbn.gov.pl/download.php?s=1&id=7585>, inf. z 12 III 2012 r.

2 Ibidem.

działania zapewniające warunki dla realizacji celu drugiego – tworzenia wewnętrznych i zewnętrznych warunków dla swobodnego rozwoju i sprostania wyzwaniom, jakie niesie dla narodu zmienność, nieprzewidywalność i cywilizacja»³. Bezpieczeństwo narodowe dla tego autora jest także interesem narodowym, utożsamianym z przetrwaniem państwa i narodu, czyli ochroną integralności i niezależności politycznej⁴.

Definicję «interes geopolityczny» można znaleźć w bardzo małej ilości opracowań zarówno uczonych ukraińskich, jak i zagranicznych. Pojęcie «interes geopolityczny» ukraińska literatura naukowa interpretuje w rozprawach doktorskich lub habilitacyjnych, oraz niektórych monografiach i artykułach.

Zwłaszcza W. Bułgakow zauważa, że interes geopolityczny jest częścią interesu narodowego i obejmuje wszystkie rodzaje interesów polityki zagranicznej danego przedmiotu geopolityki w ich relacjach i interakcjach⁵. Podobne stanowisko zawiera monografia S. Andruszenki: «interes geopolityczny jest składnikiem narodowego interesu państwa lub grupy państw»⁶. Inni badacze (S. Wasylenko, Ju. Szmałenko)⁷ w swoich publikacjach odnoszą się do prac O. Pałamarczuka. Ten ostatni autor wskazuje, że interesy geopolityczne państwa związane są przede wszystkim z zewnętrznymi aspektami jego rozwoju i zawsze istnieją w określonym regionie lub kraju, tzn. oznaczenie geograficzne⁸.

W artykule O. Łozowyc'kyj znajdziemy rozważenia co do zrozumienia terminu interesu geopolitycznego. On pisze, że istotne krajowe interesy geopolityczne są związane z zachowaniem, zwiększeniem i ochroną narodowych wartości. Wskazuje on że dewaluacja i ich utrata zagraża bezpieczeństwu lub nawet istnieniu narodu. W szczególności interesy geopolityczne mogą być są takie: suwerenność, integralność państwowa i terytorium, skuteczny system obrony i bezpieczeństwa, zapobieganie agresji i wojnom⁹. Dla O. Staricyna interes geopolityczny jest formą wyrażenia interesu narodowego, istotą której jest szerzenie wpływu narodu (przewoźnika interesu) na

3 W. Pokruszyński, *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*. Podręcznik Akademicki, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, Józefów 2010, s. 11.

4 Ibidem, s. 11, 12.

5 V. Bulgakov, *Konceptual'ni zasady vyznachennja geopolitychnyh priorytetiv Ukrainy*, [Rozprawa doktorska w zakresie nauk o polityce], Kijów 2002, s. 32.

6 S. Andruszenko, *Ukrai'na u suchasnomu geopolitychnomu seredovysshhi*, Kijów 2005, s. 12-13.

7 S. Wasylenko, *Geopolitychni vymiry Ukrainy v zagal'no-jevropejs'komu politychnomu procesi*, [Rozprawa habilitacyjna w zakresie nauk o polityce], Odessa 2001, s. 158; Ju. Shmałenko, *Geopolitychni priorytety Ukraïny v suchasnomu sviti*, [Rozprawa doktorska w zakresie nauk o polityce], Odessa 2002, s. 45.

8 O. Pałamarczuk, *Naukovi kategorii geopolityky i dosvid analizu geopolitychnogo polozhennja krajiny*, «Strategichna panorama», Kijów 2000, Nr. № 1/2, s. 50-59.

9 O. Łozowyc'kyj, *Geopolitychni interesy Ukrainy – imperatyvy suchasnego nacional'nogo derzhavotvorchogo procesu*, «Istorija Ukrainy», Kijów 2007, Nr. 12, s. 1-7.

sąsiednie kraje i narody w celu rozwiązania własnych problemów poprzez środki innych krajów i narodów¹.

Rozpatrzenie klasycznego etapu geopolityki jako nauki pozwoliły na określenie pewnych wzorców geopolitycznych interesów jako jednego z wyznaczników procesu politycznego:

- kontrolę tracą te geopolityczne podmioty, które nie posiadają niezbędnych i wystarczających możliwości, aby wygrać i przytrzymać terytorium, i nie zapewniają niezbędnego bezpieczeństwa;

- utrata kontroli nad przestrzenią jednego podmiotu geopolitycznego zawsze oznacza jego przejście przez inny;

- stabilność i bezpieczeństwo geopolitycznego podmiotu osiągnięte przez pewien kontrolowany i optymalny obszar, bo czym szerszy przestrzeń, tym trudniejsza może być kontrola przez podmiot;

- czasami dostaje przewagę ten podmiot, który kontroluje kluczowe (geostrategiczne) punkty obszaru, a siła czy słabość geopolitycznego podmiotu pochodzi od stopnia samowystarczalności i kontroli nad punktami kluczowymi.

Klasyczne rozumienie interesów geopolitycznych jako grupy interesów powiązanych z dominacją, hegemonią czyli ekspansją, a także ochrony od nich i zapewnienia bezpieczeństwa, w naszym przekonaniu, dostosowania do realiów współczesnego procesu politycznego. Wiadomo że czynnikiem dość poważnym interesów narодно-państwowych są interesy geopolityczne. Ale to nie jest uzasadnione, aby uważać geopolitycznymi wszystkie interesy polityczne, najprawdopodobniej jest wykorzystanie pojęcia «interesy geopolityczne» dla kreślenia grup interesu związanych z celami dominacji, hegemonii, ekspansji, a także ochrony od nich i zapewnienia bezpieczeństwa. Wtedy geopolityczny «charakter» mają interesy, związane z jednej strony z ekspansją, a z drugiej – w celu zapewnienia bezpieczeństwa.

Interesy geopolityczne są determinowane systemem elementów, spośród których znaczące miejsce zajmują interesy subiektów subiektów stosunków geopolitycznych (osobowość, grupa społeczna, społeczność, państwo, naród). W ramach tego systemu są określone dwie grupy interesów:

- grupa podstawowych interesów długoterminowych, które praktycznie nie zmieniają się lub zmieniają się bardzo powoli;

- interesy sytuacyjnego charakteru, które koncentrują się na celach, które są utworzone w wyniku porozumienia i kompromisu lub, przeciwnie, oznacza konfrontację.

W realnej sytuacji politycznej miejsce obu grup interesów zależy od specyficznych warunków, a także

od równowagi sił, mając okazję do przeprowadzenia własnych podstawowych interesów.

Dużą rolę w tworzeniu, eksploatacji, zapewnieniu skuteczności geopolitycznych interesów grają z jednej strony, odpowiednie zrozumienie wartości narodowych według potencjału świadomości narodu, a z drugiej – konsolidacja polityczna, społeczna i ekonomiczna organizacji społeczeństwa, budownictwa publicznego i kulturalnego oraz praktycznej polityki. Narodowe wartości, interesy i cele – jest to trójca źródeł, głównych sił napędowych interesów geopolitycznych, określających ich zawartość, charakter, konfigurację, orientację. Cele geopolityczne różnych przedmiotów mogą się różnić, ale także pod pewnymi względami mogą pasować. Powoduje to różnicę tych dwóch rodzajów działań podmiotów: w kierunku walki i w kierunku współpracy.

Wszystkie powyższe elementy są elementami spójnego systemu geopolitycznych interesów, które można zakwalifikować jako wewnętrzne. Wraz z nimi istnieje wiele systemów wyższego rzędu, jakie w odniesieniu do systemu interesów geopolitycznych będą zewnętrznymi. Przede wszystkim geopolityczny region jest system, który obejmuje pełną gamę stosunków między narodami i państwami danego regionu globu; globalne społeczeństwo – globalny system, który łączy wszystkie państwa, wszystkie narody; natura – system, który obejmuje środowisko życia człowieka².

Nowoczesna interpretacja pojęć «interes geopolityczny» i «interes narodowy» na Ukrainie wskazuje, że głównym ograniczeniem interesu narodowego czyli geopolitycznego każdej wspólnoty są interesy krajowe i geopolityczne innych społeczności. Potrzeba, aby zminimalizować wzajemne straty i po prostu przetrwać w niektórych sytuacjach dyktując potrzebę pewnych ograniczeń na masę interesów narodowych, a z drugiej strony – wolność do zjednoczenia wysiłkiem społeczności na rzecz rozwoju i osiągnięcia wspólnego celu. Główną konsekwencją wzajemnego ograniczenia zainteresowań jest prawo międzynarodowe, a wolności do zjednoczenia – stworzenie organizacji międzynarodowych i ponadnarodowych państwowych formacji. Interesy łączą ludzi i państwa tylko na pewien okres czasu, tworząc zewnętrzny związek, który znika po zmieniających się potrzebach, a tym samym interesy zainteresowanymi subiektami stosunków międzynarodowych. Narodowe i geopolityczne interesy nie są wybierane przypadkowo. Każde państwo ma swoje własne życie. Racja stanu, wyrażona w interesie jest we właściwym sensie swojej własnej istoty i natury, i środowiska naturalnego w rozwoju oparte na podstawowych zasadach, które służą do kontrolowania działań. Dla każdego państwa w pewnym czasie jest

1 O.Staricyn, *Pravovi osnovy sluzhby kryms'kyh tatar u vijs'kovyh formuvannjah Rosijs'koj imperii' (1784–1917 rr.)*, [Rozprawa doktorska w zakresie nauk o prawie], Symferopol 2007, s. 69.

2 K. Gadzhiev, *Geopolitika*, Moskwa 1997, s. 37-38.

najlepszy sposób działania, który jest podyktowany wymogami przeszłości, teraźniejszości i przyszłości. Te interesy nie są stałymi wartościami; one zależą od zmian w jednostce, w jego środowisku społecznym, jego wartości; z kolei, zmiany te prowadzą do zmian w relacjach między różnymi subiektami¹.

Równocześnie wspólnymi cechami interesu geopolitycznego i interesu narodowego mogą być:

– obecna implementacja interesów narodowych i geopolitycznych zwykle związana zastosowaniem środków pokojowych, ograniczonych przez prawo międzynarodowe;

– narodowe i geopolityczne interesy zapewniają ochronę suwerenności, integralności terytorialnej i bezpieczeństwa ludności;

– przy formowaniu interesów narodowych i geopolitycznych są brane pod uwagę cechy geograficzne państwa i dostępny potencjał zasobów.

Tym samym, interes geopolityczny jest częścią narodowych interesów państwa. Obiektywna rzeczywistość jest taka, że bez interesów geopolitycznych nie ma działania państwa na arenie międzynarodowej, ponieważ każdy rozwój i godna pozycja państwa zapewnia geopolityczną grę. W tej grze ważne jest skrzyżowanie z geopolitycznych interesów z krajowym problemem suwerenności, integralności terytorialnej i innych kwestii bezpieczeństwa w stosunku do wpływów geopolitycznych innych subiektów. W niektórych międzynarodowych wydarzeniach stanu, broni w sytuacjach geopolitycznych roszczeń (na przykład, na terytorium innego państwa), jest uzasadniany interes narodowy, oparty na historycznych, kulturowych, etnicznych względach lub ze względów bezpieczeństwa. W takim przypadku, geopolityczny interes łączy się z interesem narodowym.

Zgodnie z priorytetami polityki zagranicznej Ukrainy, przewidzianych przez ustawodawstwo narodowe², ogólne geopolityczne interesy Ukrainy to są taki:

1. Istnienie Ukrainy jako niepodległego państwa i wzmocnienie podstawowych wartości i instytucji, które zapewnią postęp społeczno-kulturalny, dobrobyt i bezpieczeństwo.

2. Powrót Ukrainy do europejskiej przestrzeni cywilizacyjnej, kompleksowa integracja w europejski strukturze polityczne, społeczne i strukturze bezpieczeństwa.

3. Rozwijanie potencjału własnego i zbiorowego poprzez udział w europejskich instytucjach bezpieczeństwa, układanie porozumień dwustronnych i wielostronnych, uzyskanie odpowiednich zapewnień i gwarancji bezpieczeństwa itp.

4. Priorytetowa koncentracja na integracji z UE, pogłębienie szczególnego partnerstwa z NATO.

1 O. Goncharenko, *Priorytety ta zasady formuвання integral'noji strategii i nacional'noji bezpeky na perspektivju*, «Strategična panorama», Kijów 1998, Nr.1-2, s. 34-51.

2 Ibidem.

5. Wzmocnienie strategicznego partnerstwa z USA i stosunków z krajami Europy Zachodniej, zgodnie z interesami i priorytetami narodowymi.

6. Wspieranie i rozwijanie równych i wzajemnie korzystnych stosunków gospodarczych, politycznych, społecznych i kulturalnych stosunków z Rosją.

7. Wzmocnienie i konsolidacja szczególnej relacji ze strategicznymi sąsiadami, a zwłaszcza Polską, krajami bałtyckimi, Turcją, Gruzją, Azerbejdżanem, krajami Grupy Wyszehradzkiej i Azji Środkowej.

8. Propagowanie «strefy stabilności» i regionalnych struktur bezpieczeństwa na obszarze państw bałtyckich oraz Morza Czarnego do Kaukazu i Azji Środkowej.

9. Aktywne uczestnictwo w tworzeniu transportowych korytarzów między Europą i Eurazją. Osi: Bałtyk – Czarne morze – Bliski Wschód, Zachodnia Europa – Ukraina – Kaukaz – Azja Środkowa – Chiny i korzystania z tych korytarzy dla stworzenia niezawodnych źródeł energii i strategicznie ważnych surowców.

10. Stawka na alternatywne przywództwo na terenie b. Związku Radzieckiego, a przede wszystkim, na Morzu Czarnym i rejonie Morza Kaspijskiego, aktywna współpraca z tymi krajami, które widzą Ukrainę jako państwo wiarygodne, równorzędne partnerza, wolnego od ambicji supermocarstw i hegemonicznych.

11. Opozycja do niekontrolowanej zagranicznej penetracji gospodarczej i kompleksowa ochrona suwerenności gospodarczej, zapobiegania ustanowienia jakiegokolwiek formy uzależnienia ekonomicznego i politycznego.

12. Blokowania obecnych prób jednostronnej obcej społeczno-kulturowej oraz informacyjnej dominacji.

2 czerwca 2010 r. została przyjęta Ustawa Ukrainy pt. «O zasadach polityki wewnętrznej i zagranicznej Ukrainy». Dokument przewiduje strategiczne partnerstwo z USA, Rosją, UE i określiła relacje z nimi, a także podkreśla «neutralny status» Ukrainy. Niniejsza ustawa obejmuje kwestię przyjaznych stosunków i kwestie bezpieczeństwa z krajami-sąsiadami Ukrainy³. Zapewnienie interesów i bezpieczeństwa Ukrainy realizują się szlakiem realizacji «Koncepcji bezpieczeństwa narodowego Ukrainy»⁴:

– wspierania pokojowej i wzajemnie korzystnej współpracy z ogólnie uznanymi zasadami i normami prawa międzynarodowego, pokojowego współistnienia i suwerennej równości państw;

– niestosowanie groźby lub użycia siły w stosunkach międzynarodowych, nienaruszalność granic;

– integralności terytorialnej państw, pokojowego rozstrzygnięcia sporów, nieingerencji;

3 *Zakon Ukrainy «Pro zasady vnutrischnoi i zovnischoi polityki»*, «Vidomosti Verhovnoji Rady Ukrainy», Kijów 2010, Nr. 40, poz. 527, <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2411-17>, inf. z 4 IV 2012 r.

4 *Pro koncepciju (osnovy derzavnoji polityki) nacionalnoji bezpeki Ukrainy*. Postanova Verhovnoji Rady Ukrainy, http://www.nbu.gov.ua/law/97_bez.html, inf. z 5 III 2012 r.

– szacunek dla praw i wolności człowieka, prawa narodów do kontrolowania ich przeznaczenie.

W interpretacjach polskich, z uwagi na, z jednej strony, wielowymiarowość pojęcia interesu i, co z tym związane, niemożność przyjęcia jego określonej definicji, a z drugiej, powiązania refleksji natury geopolitycznej i politologicznej, uzasadnionym wydaje się być spojrzenie na interes geopolityczny poprzez pryzmat dwóch kwestii. Zamierzeniem polskiego naukowca K. Glinki nie pozostaje oczywiście wskazanie na całościowy sposób jego rozumienia. Bez wątplenia wymaga to pogłębionej refleksji ze strony badaczy zagadnienia. Nie mniej jednak, istotnym pozostaje, po pierwsze, podkreślenie wpływu «geografii» na osiągnięcie, realizację interesu geopolitycznego. Po drugie, akcentowanie związku pomiędzy interesem a celem, a w przypadku państwa, celami, priorytetami formułowanymi w odniesieniu do jego polityki zagranicznej¹.

Na politykę zagraniczną państwa powinny się składać główne cele wynikające z interesów kraju przy jednoczesnym dobrym rozpoznaniu i uwzględnieniu czynników geopolitycznych. Jak pisze M. Sułek, siły i interesy poszczególnych jednostek politycznych tworzą międzynarodowy układ sił i interesów: «Naczelnym interesem jednostek politycznych jest dążenie do maksymalizacji potęgi, dlatego istniejący układ sił jest aktualnym wynikiem rywalizacji geopolitycznej, która jest procesem dynamicznym ... Układ sił i interesów jest wytworem historycznym i w krótkim czasie nie można go zmienić»². Według takiej tezy, interes geopolityczny Polski wymaga zmiany relacji z sąsiadami, zwłaszcza wschodnimi³. Budowa dobrosąsiedzkich, popartych wzajemnym zrozumieniem stosunków ze wschodnimi sąsiadami Polski: Rosją, Białorusią i Ukrainą, pozostaje jednym z fundamentów polskiej polityki zagranicznej⁴.

Prognozowanymi strategicznymi celami Polski w dziedzinie bezpieczeństwa w perspektywie najbliższych dwudziestu lat według S. Zajasa⁵ i innych będą:

1 K. Glinka, *Dyplomacja publiczna Stanów Zjednoczonych Ameryki wobec Bliskiego i Środkowego Wschodu*. Casus 11 września 2001 roku, «Przegląd geopolityczny», Tom 3, Częstochowa 2011, s. 151.

2 M. Sułek, *Metodyka analizy geopolitycznej (na przykładzie potęgometrii)*, «Przegląd geopolityczny», Tom 3, Częstochowa 2011, s. 10.

3 D. Jędrejczyk, *U źródeł polskiej myśli geopolitycznej*, «Prace Geograficzne», Nr. 218: «Problematyka geopolityczna Ziemi Polskich», Warszawa 2008, s. 24.

4 Zob.: *Strategia obronności Rzeczypospolitej Polskiej. Strategia sektorowa do Strategii Bezpieczeństwa Narodowego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa: Ministerstwo Obrony Narodowej 2010, s. 6.

5 Zajas S., Zięba R., Skrzyp J., Zajac J., Chabiera T., *Zdefiniowanie i priorytyzacja interesów narodowych oraz określenie wpływających z nich możliwych i pożądanych (rekomendowanych) celów strategicznych Rzeczypospolitej Polskiej w dziedzinie bezpieczeństwa*, <http://www.bbn.gov.pl/download.php?s=1&id=7585>, inf. z 12 III 2012 r.

1. Wzmocnienie potencjału obronno-ochronnego oraz zwiększenie jego kompatybilności z potencjałem sojuszników i partnerów z NATO i UE.

2. Wzmocnienie bezpieczeństwa publicznego, w tym stworzenie sprawnego i zintegrowanego systemu ratownictwa, skutecznego systemu przewidywania, ostrzegania i likwidowania klęsk żywiołowych oraz katastrof.

3. Zapewnienie bezpieczeństwa energetyczno-klimatycznego.

4. Udoskonalenie rozwiązań systemowych dla przeciwdziałania i zwalczania terroryzmu oraz zagrożeń informacyjnych.

5. Zwiększenie innowacyjności, efektywności i konkurencyjności gospodarki oraz zapewnienie stabilności finansowej państwa.

6. Ochrona środowiska i zasobów naturalnych.

7. Wprowadzenie efektywnej polityki prorodzinnej oraz wypracowanie polityki migracyjnej.

8. Umocnienie solidarności sojuszniczej, pozycji oraz roli Polski w NATO i Unii Europejskiej.

9. Rozwijanie bliskiej współpracy ze wszystkimi sąsiadami, w tym rozwijanie partnerskich stosunków z Rosją oraz wspomaganie europejskich aspiracji wschodnich sąsiadów.

10. Aktywizowanie działań w ramach ugrupowań globalnych, regionalnych i subregionalnych oraz rozwijanie współpracy ze wschodzącymi mocarstwami.

11. Aktywne włączanie się w działania społeczności międzynarodowej na rzecz rozwiązywania konfliktów, kryzysów i problemów globalnych oraz regionalnych.

Niektóre zainteresowanie ma cel strategiczna nr 9, która wskazuje, że «należy też wspomagać europejskie aspiracje wschodnich sąsiadów»⁶. Natomiast w «Priorytetach polskiej polityki zagranicznej 2012-2016» znajdujemy stwierdzenie, że szczególne znaczenie dla Polski ma rozwój stosunków z Ukrainą jako partnerem strategicznym: «Konsekwentne wspieranie unijnych aspiracji społeczeństwa ukraińskiego i pogłębianie relacji NATO-Ukraina należy do priorytetów polskiej polityki zagranicznej. Realizacja tych dążeń prowadzi jednak poprzez dobrą współpracę bilateralną i konsekwentne wdrażanie reform wewnętrznych, a także przestrzeganie europejskich standardów demokratycznych przez Ukrainę. Dodatkowym impulsem dla pogłębienia współpracy bilateralnej powinna być organizacja przez Polskę i Ukrainę Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012. Dzięki temu i innym przedsięwzięciom rozwijane są przede wszystkim kontakty międzyludzkie – w wymiarze społecznym, kulturalnym i gospodarczym»⁷.

Wśród zadań dla kierunków i wymiarów współpracy regionalnej na lata 2012-2016 jest także rozwój

6 Ibidem.

7 *Priorytety polskiej polityki zagranicznej 2012-2016*, [Warszawa, marzec 2012 r.], <http://www.msz.gov.pl/files/docs/komunikaty/pr%20pol.pdf>, inf. z 05 IV 2012 r.

partnerstwa strategicznego z Ukrainą: wspieranie procesu przyjmowania umowy stowarzyszeniowej z UE i negocjacji liberalizacji reżimu wizowego UE-Ukraina oraz realizacji reform wewnętrznych¹.

Na podstawie szczegółowej analizy interpretacji pojęć «interes narodowy» a «interes geopolityczny» na Ukrainie i w Polsce, możemy określić, że 1) *Narodowy interes* jako sposób poinformowania o obiektywnych, podstawowych potrzebach społeczeństwa, które pojawiły się od swoich narodowych wartości i aspiracji, wyrażone w oficjalnych dokumentach państwowych i dąży do osiągnięcia lub wsparcie dla samozachowawczy, godnej egzystencji i stopniowy rozwój przez instytucje państwowe. 2) *Geopolityczny interes* jest definiowany jako składnik interesu narodowego, związany z pragnieniem i zdolnością do ustanowienia kontroli państwa (terytorialnej, ekonomicznej, kulturalnej, informacyjnej, politycznej), ujętej w strategicznych obszarach, w celu zapewnienia dominującej pozycji w globalnych, regionalnych, ponadregionalnych sferach i ochronę swojej pozycji geopolitycznej od geopolitycznych ingerencji innych państw.

¹ Ibidem.

Bibliografia

1. P. Zhuk, N. Mazur, R. Solomonjuk, R. Turchak, *Etnopolitichna karta switu XXI stolittja: metodichnyj i predmetnyj komentari*, Wydawnictwo Madriwec, Tarnopol 2000, ss. 240.
2. V. Veremchuk, *Sut', struktura ta oznaky nacional'nogo interesu*, «Visnyk L'vivs'kogo universytetu. Serija: Miznarodni vidnosyny», Lwów 2006, Nr. 18, s. 37-44.
3. O. Lozovyc'kyj, *Geopolitychni interesy Ukrainy – imperatywy suchasnogo nacional'nogo derzhavotvorchoho procesu*, «Istorija Ukrainy», Kijów 2007, Nr. 12, s. 1-7.
4. O. Palamarchuk, *Naukowi kategorii geopolityky i doswid analizu geopolitychnogo polozhennja krajiny*, «Strategichna panorama », Kijów 2000, Nr. № 1/2, s. 50-59.
5. O. Shabluj, *Geopolityka: osnovni ponyattja, komponenty ta struktura*, «Ukrajinskij geografichnyj zhurnal», Kijów 1998, Nr. 3, s. 8-11.
6. W. Pokruszyński, *Teoretyczne aspekty bezpieczeństwa*. Podręcznik Akademicki, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Gospodarki Euroregionalnej im. Alcide De Gasperi, Józefów 2010.
7. Z. Najder, *Jakie kryteria, formalne i treściowe, powinny spełniać wypowiedzi na temat interesu narodowego?*, [w:] «Interes narodowy Polski w obliczu integracji z EU: Seminarium Instytutu Spraw Publicznych», Warszawa 2000, s. 9-10.

Mariia Savelova,

Kiewer Universität für Slawistik

KULTURPOLITISCHE PROGRAMME DER EU (2000-2020)

Die Rechtsgrundlage für die Gestaltung einer einheitlichen Kulturpolitik der Europäischen Union bildet Artikel 128 des Vertrags von Maastricht (1992), der u.a. feststellt: «Die Union leistet einen Beitrag zur Entfaltung der Kulturen der Mitgliedstaaten unter Wahrung ihrer nationalen und regionalen Vielfalt sowie gleichzeitiger Hervorhebung des gemeinsamen kulturellen Erbes». Absatz 4 dieses Artikels hebt ferner hervor: «Die Union trägt bei ihrer Tätigkeit aufgrund anderer Bestimmungen der Verträge den kulturellen Aspekten Rechnung...».

Das Europäische Parlament hat 1995 die Entschließung des EU-Rates über die Förderung statistischer Angaben im Bereich der Kultur beschlossen. Das Ziel dieser Entschließung des EU-Rates vom 20. November 1995 ist es, gemeinsame Standards zur Analyse von Kulturprozessen in den Mitgliedstaaten, u.a. im Bereich von Kulturwirtschaften und Märkten für Kulturwaren und -leistungen zu erarbeiten, die der Agentur Eurostat zu Grunde liegen sollen. Es ermöglicht wissenschaftlich begründete politische Entscheidungen zur Entwicklung des europäischen Kulturraums zu treffen.

Die gemeinsame Kulturpolitik der EU setzt sich nicht zum Ziel, kulturelle Besonderheiten der Mitgliedsstaaten zu harmonisieren, sie trägt eher zur Erhaltung ihrer kulturellen Vielfalt beim gleichzeitigen Aufbau der gemeinsamen europäischen Identität bei.

Der Artikel 151 des Maastrichter Vertrags sieht vor, dass die Gemeinschaft zur Entfaltung der Kultur ihrer Mitgliedsstaaten beitragen und deren nationale und regionale Eigenart respektieren soll. Aber gleichzeitig soll die Union auch das gemeinsame kulturelle Erbe hervorheben. Mit ihrer Tätigkeit fördert die Union die Zusammenarbeit zwischen den Mitgliedstaaten und unterstützt erforderlichenfalls deren Tätigkeit in folgenden Bereichen: Verbesserung der Kenntnis und Verbreitung der Kultur und Geschichte der europäischen Völker, Erhaltung des kulturellen Erbes von europäischer Bedeutung, nichtkommerzieller Kulturaustausch, künstlerisches und literarisches Schaffen, einschließlich im audiovisuellen Bereich.

Zur Erreichung dieser Ziele werden vier Mittel genutzt: Zusammenarbeit zwischen den Mitgliedsstaaten; Berücksichtigung von Kulturaspekten, insbesondere beim Subventionieren der Kulturförderung und